

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma

A Research on Instructional Proficiencies of Qur'an Course Instructors for
Age Group 4-6

Mehmet KORKMAZ

Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı
Assoc. Prof. Dr., Erciyes University, Faculty of Theology, Department of Religious
Education, Kayseri / Turkey
mkorkmaz@erciyes.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-6873-4313

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 24 Ocak / January 2020

Kabul Tarihi / Date Accepted: 18 Mart / March 2020

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran / June 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

DOI: 10.29288/ilted.679601

Atıf / Citation: Korkmaz, Mehmet. "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin
Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma / A Research on Instructional
Proficiencies of Qur'an Course Instructors for Age Group 4-6".

ilted: ilâhiyat tetkikleri dergisi / journal of ilâhiyat researches 53 (Haziran / June
2020/1), 237-261. doi: 10.29288/ilted.679601

İntihal: Bu makale, özel bir yazılımca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by special software. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/ilted> | <mailto:ilâhiyatdergi@atauni.edu.tr>

Copyright © Published by Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi /

Ataturk University, Faculty of Theology, Erzurum, 25240 Turkey.

Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz

Ülkemizde yaygın din eğitimi etkinlikleri resmi olarak Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir. Başkanlığın yaygın din eğitimi hizmeti sunduğu kurumlardan birisi de Kur'an Kurslarıdır. Bu araştırmaya konu edilen "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları", okul öncesi dönemdeki çocuklara din ve değer eğitimi vermek amacıyla, 2013-2014 yılında uygulamaya konulmuştur. Bu araştırmada söz konusu kurslarda görev yapan öğretmenlerin pedagojik formasyon yeterliklerinin durumu ele alınmıştır. Çalışma betimsel tarama modeli esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2017/2018 eğitim öğretim döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 430 öğretici katılmıştır. Araştırmada elde edilen bazı sonuçlar şunlardır: Araştırmaya katılan öğretmenlerin önemli bir kısmı eğitim-öğretim yeterlikleri konusunda kendilerini yeterli bulmamışlardır. Onların en fazla yetersizlik yaşadıkları konuların öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerini bilememe, çocukları motive edememe, sınıf yönetimini sağlayamama, çocuklarla etkili iletişim kuramama gibi konular olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okulöncesi eğitim, Yaygın din eğitimi, 4-6 Yaş Kur'an kursları, Öğretici yeterlikleri, Pedagojik Formasyon.

Abstract

Non-religious educational activities are carried out officially by the Presidency of Religious Affairs in Turkey. One of the non-religious educational institutions that the Presidency of Religious Affairs presents is the Qur'an Courses. The topic of this research titled "Qur'an Courses for Age Group 4-6" was applied to the preschool children for the aim of giving them religious and values education in accordance with their intellectual levels, contents and methods since 2013-2014 academic years. This article deals with instructional proficiencies of those instructors who work at those courses. This research was done through descriptive survey model. The research was conducted in 2017/2018 academic year. 430 instructors participated in the research. Some important results taken from the research as follows: An important part of the instructors did not find themselves as sufficient in the proficiencies of education and instruction at the courses. It was understood from these statements that they had some insufficiencies in the process of preschool education and did not have enough knowledge and abilities sufficiently about children in these ages.

Keywords: Preschool education, Non-formal religious education, Qur'an courses for age group 4- Proficiency of instructor, Pedagogical formation.

Extended Summary

Non-religious educational activities are carried out officially by the Presidency of Religious Affairs in Turkey. One of the non-religious educational institutions that the Presidency of Religious Affairs presents is the Qur'an Courses. These institutions present Islamic religious education for a great target group from children to adults. The topic of this research titled "Qur'an Courses for Age Group 4-6" was applied to the preschool children for the aim of giving them religious and values education in accordance with their intellectual levels, contents and methods since 2013-2014 academic years. Turkish Muslim people have showed a great deal with those institutions and their numbers have increased quickly in a few years. As of conducting the research time, the number of the courses was approximately 2,800 and the number of students was about 75,000. High demand for these courses and opening many new courses required employing a great amount of instructors in these courses. Thus, a great number of instructors were employed in a short time but this caused some problems in terms of qualities of instructors. This article deals with instructional proficiencies of those instructors who work at those courses. Thus, the aim of the research is to present the pedagogical proficiencies of instructors who work at the age group 4-6 courses based on their views and to contribute to develop to do work at this age group. This research was done through descriptive survey model. The data are

based on the open and closed ended questionnaires. The research was conducted in academic year 2017/2018. The population of the research included the whole instructors who work at 4-6 age group courses in Turkey. From this population 430 volunteer instructors participated in the research. The data concerning the research were analyzed and evaluated through descriptive analyzing model under particular themes. Some important results taken from the research are as follows: Almost all of the instructors who work at Qur'an Courses for age group 4-6 are women. However, there are very few (6 persons) men instructors at those courses. More than half of the instructors who participate in the research are on the permanent staff. Thus, since the current staff is not sufficient, offices of mufti have some substitute or temporal instructors hired to work at those courses. More than half of the instructors at those courses are in the first years of their profession. Nearly half of the participants have a two-year-degree at Theology. The number of those with a bachelor's degree of Theology is very low. At the same way, the number of instructors who take the pedagogical formation is also low (27 percent). Thus, the great majority of those who participate in this research and work at those courses did not take pedagogical formation at the level of bachelor's degree. The great majority of those who took pedagogical formation claim that the pedagogical formation taken by them is not sufficient for the instruction of Qur'an Courses for age group 4-6. Almost all of the participants said that they took the preschool certificate before beginning of this work. However, they said that those certificates were not sufficient for the current job and they had some quality problems of those certificates. The majority of the participants said that they participated in service training. However, 36 percent of the instructors did not take this kind of a seminar. It was understood that these instructors were appointed to the courses as substitute instructors. While just 15 percent participants found that these seminars were useful and sufficient, the remaining instructors said that these seminars were insufficient or they had some problems about this issue. 39 percent of the participants said "yes" the following question: "Do you think that you have any deficiencies about the teaching of Qur'anic Courses?" Thus, it can be said that an important part of the instructors did not find themselves as sufficient in the proficiencies of education and instruction at the courses. When they were asked an open ended question about this matter, they expressed the same views. They wrote as the first field of insufficiency methods and techniques related to the student centered approach. These are the following activities: Drama, educational games, cut and paste, coloring etc. While some instructors claimed that they had some insufficiencies about pedagogical formation, most of them said that they had the following insufficiencies: not being able to motivate children on studying, not being able to manage classroom, not being able to communicate with students efficiently. It was understood from these statements that they had some insufficiencies in the process of preschool education and did not have enough knowledge and abilities sufficiently in those areas. In addition to these findings, they had some other problems in the following matters: insufficiencies in the methods of teaching for *Elif-ba*/Qur'anic teaching and not knowing child psychology. Some instructors also said that they did not have enough experiences about those matters. Those who participate in the research generally believe that the problems faced by them can be solved through qualitative seminars. They want that these seminars should be given by specialist people in their fields and these seminars should give priority to the practice and to develop their abilities. In addition, they also believe that all instructors, whether they are regular staff or salary based staff, should participate in those seminars and they should be done at local places where they work and they should be done at certain intervals. As it was understood from all those results, those who participate in the research are aware of their being insufficient in some fields and they need more in-service training to compensate their insufficiencies. If they are given more support at those matters, they can solve their problems and they may present more qualitative education to the pupils. Lastly, it was also understood that Theology Faculties should also educate their students more effectively and in a more problem-centered way.

GİRİŞ

Ülkemizde yaşayan Müslüman bireylerin yaygın din eğitimi konusundaki ihtiyaçlarına cevap vermek üzere tesis edilmiş olan *Kur'an kursları*; genel bir sınıflandırma ile; 1) Yüzüne eğitim verilen Kur'an kursları: a) İhtiyaç odaklı Kur'an kursları, b) 4-6 yaş grubu Kur'an kursları, 2. Hafızlık eğitimi verilen Kur'an kursları olarak faaliyet göstermektedir. Bunların dışında camilerde Kur'an öğretimi, Okuma Salonlarında Kur'an eğitimi gibi küçük çaplı uygulamalar da söz konusudur.¹

Bu araştırmaya konu edilen "4-6 Yaş Kur'an Kursları" okul öncesi çocuklara, seviyelerine uygun olarak, İslam dini ile ilgili birtakım değerleri kazandırmak, Kur'an-ı Kerim'i tanımanın yanı sıra, başlangıç düzeyinde yüzüne okuma becerisi kazandırmak, bazı kısa sure ve duaları öğretmek, Hz. Peygamber'in (sav) kişiliğini ve temel bazı dini bilgileri tanıtmak vb. amaçları gerçekleştirmek üzere, 2013-2014 yılında, seçilen bazı illerde pilot olarak uygulanmaya başlanmıştır.² 2014-2015 eğitim-öğretim yılında ise Türkiye geneline teşmil edilmiştir. Programın pilot olarak uygulamaya konulduğu 2013-2014 yılında, 201 kursta, toplam 4.723 öğrenci eğitim almışken, 2014-2015 yılında kurs sayısı 554'e, toplam öğrenci sayısı 15.265'e, 2015-2016 yılında kurs sayısı 2053'e, toplam öğrenci sayısı 55.321'e, 2016-2017 yılında ise kurs sayısı 2809'a, toplam öğrenci sayısı 72.413'2 yükselmiştir.³

4-6 Yaş Kur'an Kursları programının ülkemizde okul öncesi din eğitimine yönelik olarak hazırlanan, ilk bilimsel çalışma olması yönüyle önemli olduğu aşikardır. Bu anlamda 4-6 Yaş Kur'an Kursları'nda verilen din eğitiminin gelişmesi, yaşanan sorunların en aza indirilebilmesi için gerek burada ana hatları ile tanıtılan bu programın, gerek söz konusu kurslarla ilgili öğretim materyalleri, eğitim ortamları, eğitim uygulamaları, öğretici nitelikleri gibi hususların müstakil araştırmalarda ele alınıp incelenmesine ihtiyaç vardır. Ancak 4-6 yaş Kur'an kursu uygulaması henüz yeni olduğu için bu konudaki araştırmalar da sınırlıdır. Tespit edebildiğimiz birkaç araştırmanın künyeleri dipnotta verilmiştir.⁴ Bu araştırmaların bir kısmı makale bir

¹ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), "Kur'an Kursları Öğretim Programları" (Erişim 30 Nisan 2019).

² Komisyon, *Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)* (Ankara: DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını, 2018), 7.

³ İbrahim Kurt, *Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)* (Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2017), 47.

⁴ Ali Gücen vd., "4-6 Yaş Kuran Kursu Öğretim Programının Öğretici Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi", *Uluslararası Erken Çocukluk Kongresi, Bildiriler Kitabı*, ed. Mücahit Kıbrıs (İstanbul: İBB Kültür AŞ. Yayınları, 2016), 752-764; Betül Yıldırım, *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)*, (Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015); Samet Yağcı, *Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği)* (İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018); Ayşegül Gün, "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği", *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/7 (Aralık 2016), 33-66; Cemal Tosun - Fatma Çapcıoğlu, "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi" *Pegem Eğitim ve*

kısmı ise yüksek lisans tezi niteliğindedir. Dolayısıyla bu alanda doktora tezi niteliğinde, derinlemesine çalışmalara da ihtiyaç vardır. Hiç şüphesiz, bahsi geçen kurslarla ilgili en önemli görev öğretmenlere düşmektedir. Dolayısıyla, kurslardaki sorunlar ve eğitim hizmetinin niteliği doğrudan öğretmenlerinin niteliğiyle ilişkili bir olgudur. Bu olgudan hareketle, bu makalede, söz konusu öğretmenlerin eğitim yeterlikleriyle ilgili ne tür sorunlar yaşadıkları ve onların bu konudaki önerilerinin neler olduğu ele alınmıştır.

1. YÖNTEM

Araştırmanın amacı, 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapmakta olan öğretmenlerin eğitim-öğretim yeterliklerini, onların görüşlerine dayalı olarak tespit etmek ve bu konuda yapılabilecek çalışmaların geliştirilmesine katkı sunmaktır. Araştırma, anket verilerine dayandığından genel olarak anket tekniğine özgü sınırlılıklar bu araştırma için de geçerlidir. Araştırma 2017-2018 eğitim döneminde gerçekleştirilmiştir.

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma betimsel tarama modeli esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, olguyu, olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar.⁵ Bu çalışmada da öğretmenlerin yeterlik durumları ve bunlara yönelik önerileri betimlenmeye, açıklanmaya ve analizler yapılarak sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı "karma desene" sahiptir. Zira bu tür araştırmalar daha zengin, anlaşılır ve bütüncül veri sunmakta, problemleri daha bir açıklığa kavuşturmaktadır. Bununla birlikte bu yaklaşımın da, nicel ve nitel metodoloji konusunda yetkinlik, daha fazla kişiyle çalışma, maliyet, zaman, veriler arası tenakuzların izahı gibi güçlükleri bulunmaktadır.⁶

1.2. Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini tüm Türkiye'de görev yapmakta olan 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenleri oluşturmaktadır. 2017 istatistiklerine göre, bu kurslarda görev yapan öğretici sayısı 4 bin 84'tür. Bahsi geçen evren içinden araştırmamıza gönüllü olarak katılan 430 öğretici bu çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları bölgeler şu şekildedir.

Öğretim Dergisi 5/5 (Aralık 2015), 705-720; Mehmet Korkmaz, *04-06 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (Kayseri: Kimlik Yayınları, 2019); Salih Aybey, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)", *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/2 (Aralık 2019), 207-240.

⁵ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (Ankara: Nobel Yayınları, 2002), 77.

⁶ Adnan Baki - Tuba Gökçek, "Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış" *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 11/42 (Güz 2012), 1-21.

Tablo 1. Katılımcıların Görev Yaptıkları Bölge

	S	%
Marmara	99	23,0
Ege	16	4,1
Akdeniz	34	8,2
İç Anadolu	183	42,0
Karadeniz	58	13,4
Doğu Anadolu	25	6,2
Güney Doğu Anadolu	15	3,4
Toplam	430	100,0

Betimleyici (deskriptif) araştırmalarda minimum % 10 örneklem alınabileceği, bununla birlikte, örneklem büyüklüğü ne kadar fazla olursa, sonuçların o kadar güvenilir olacağı ifade edilmektedir.⁷ Buna göre, bu araştırmanın Türkiye geneline, yani genel evrene oranı % 10.5'tir. Dolayısıyla, her coğrafi bölgeden dengeli bir katılım olmasa da, araştırma örnekleminin evreni temsil edici nitelikte olduğu söylenebilir.

1.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılan anket geliştirilirken, önce 20 kadar öğretici ile odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiş, temel soru başlıkları belirlenmiştir.⁸ Daha sonra bunlardan hareketle anket soruları hazırlanmış, anket 60 kadar öğreticiye pilot olarak uygulanmıştır. Söz konusu anketin nihai hali Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ilgili birimleri ile paylaşılarak, daha çok öğreticiye ulaşılması konusunda yardımları talep edilmiştir. Ancak Başkanlık yetkililerinde bu konuda yeterli destek alınamamıştır. Bunu üzerine 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin oluşturduğu sosyal medya platformlarından destek istenmiştir. Böylece, "google.docs" üzerinden düzenlenen ankete 430 öğretici katılmıştır. Elde edilen nicel veriler SPSS.21. programına aktarılmış, burada gerekli istatistiksel analizler yapılarak, bulgular yorumlanmaya hazır hale getirilmiştir. Öğreticilerin açık uçlu sorulara yazdıkları sorun ve öneri ifadeleri "betimsel analiz" yoluyla incelenmeye ve değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Daha sonra bu veriler belli tema ve kategoriler altında yorumlanmıştır.

2. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu ana başlık altında, önce araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özellikleri, daha sonra da onların yeterlik durumları ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

⁷ Mine Arlı - Hamil Nazik, *Bilimsel Araştırmaya Giriş* (Ankara: Gazi Kitabevi, 2001), 77.

⁸ Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2006), 39, 311.

2.1. Kişisel Duruma İlişkin Bulgular

Tablo 2. Öğreticilerin Cinsiyet, Statü ve Kıdemleri

Cinsiyet	S	%
Kadın	424	98,6
Erkek	6	1,3
Toplam	430	100,0
Statü	S	%
Kadrolu	235	54,6
Sözleşmeli	12	2,7
Ücretli	133	30,9
Fahri	48	11,1
Cevapsız	2	0,4
Toplam	430	100,0
Kıdem	S	%
1-5 yıl	217	50,4
6-10 yıl	133	30,9
11-15 yıl	69	16,0
16-20 yıl	9	2,3
21-25 yıl	4	0,9
Cevapsız	1	0,02
Toplam	430	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını kadın görevlilerden oluşmaktadır. 2015-2016 yılı istatistiklerine göre, Türkiye genelinde, 3017 öğretici görev yapmaktadır. Bunlardan 6'sı erkektir.⁹ Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunu (yaklaşık % 55) kadrolular oluşturmaktadır. Ücretli öğretmenler ise yaklaşık % 31 civarındadır. Yine, sözleşmeliler % 2,7 civarında iken, % 11'lik bir öğretici grubu ise fahri olarak bu görevi yaptıklarını ifade etmişlerdir. 4-6 yaş kurslarının kadrolu ve geçici öğretici sayıları her yıl önemli ölçüde artış göstermiştir.¹⁰ Buradan da anlaşılacağı üzere, 4-6 Yaş Kur'an kurslarının öğretici ihtiyacı kadrolu öğretmenlerle yeterince karşılanamamakta, Müftülükler geçici öğretmenlerle bu sorunu aşmaya çalışmaktadırlar. Öğreticilerin ifadelerine göre kadrolu, sözleşmeli ya da ücretli olmak onların çalışma motivasyonlarını etkileyebilmektedir.

Tablo 2'de de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların içinde mesleğin ilk yıllarında olanların oranı yaklaşık % 50'dir. Bunu sırasıyla 6-10 yıllık olanlar (yaklaşık % 31) izlerken, 11-15 yıl kıdeme sahip olanlar (% 16) daha sonra gelmektedir. Buna göre, katılımcıların yarısını oluşturan 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin bu meslekte yeni oldukları, 4-6 yaş Kur'an kurslarının onların ilk deneyimleri olduğu söylenebilir. 6 ve üzeri yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ise, daha önce yetişkinlerin eğitim gördüğü kurslarda ya da yaz kurslarında görev aldıkları anlaşılmaktadır. Her iki grup

⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden mail yoluyla alınan bilgidir.

¹⁰ Kurt, *Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri*, 47.

için de 4-6 yaş Kur'an Kursları yenidir. Dolayısıyla birtakım acemiliklerin yaşanması muhtemeldir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Görevlilerin Eğitim Durumları

	S	%
İlahiyat Ön lisans	189	43,7
İLİTAM (İlahiyat Lisans Tamamlama)	100	23,2
İlahiyat Lisans	60	13,9
DKAB Öğretmenliği	6	1,0
İmam hatip lisesi	49	11,3
Diğer	10	1,2
Yüksek Lisans	16	2,3
Toplam	430	100,0

Araştırmaya katılan görevlilerin büyük çoğunluğu (yaklaşık % 44) ilahiyat önlisans mezunudur. İLİTAM (İlahiyat Lisans Tamamlama Programı) mezunu olanlar % 23 iken, İlahiyat lisans mezunu olanlar %14, DKAB öğretmenliği mezunu olanlar %1'dir. İmam hatip lisesi mezunu olanlar % 11 iken, yüksek lisans yapmış olanlar da % 2,3'tür. Bütün bu verilerden de anlaşılacağı üzere, 4- 6 Yaş Kur'an kurslarında görev yapan öğreticilerin içinde örgün ve yüz yüze lisans mezunu olanlar (İlahiyat lisans ve DKAB öğretmenliği mezunu olanlar (%14+1=15) oldukça düşüktür. Buna Yüksek lisans mezunu olanlar da dahil edildiğinde bu oran ancak % 17 olmaktadır. Elbette buraya İLİTAM (İlahiyat Lisans Tamamlama % 23) da dahil edilebilir. Ancak yine de mahiyet itibari ile yüz yüze eğitim ile uzaktan eğitim arasında farklar bulunmaktadır. Eğitim anlayış, yöntem ve tekniklerinin farklılaştığı, velilerin eğitim düzeylerinin yükseldiği, iletişim teknolojilerinin etkisini daha fazla hissettirdiği günümüzde, öğreticilerin eğitim niteliklerinin de daha yüksek olması gerekmektedir. Bu araştırmanın verileri de bu yorumu destekler niteliktedir.

Tablo 4. Okul Öncesi Eğitime İlişkin Sertifika Alma Durumları

Okul öncesi eğitim sertifikanız var mı?		S	%
Okul öncesi eğitim sertifikanız var mı?	Evet	415	96,5
	Hayır	14	3,2
	Cevapsız	1	0,02
	Toplam	430	100,0
Nereden Aldınız?	MEB Halk Eğitim	155	36,6
	Uzaktan Eğitim	133	30,9
	Çocuk Geliş. Önlisans	43	10,0
	Diyanet	23	5,3
	Belediyeler	19	4,4
	Birden Fazla Yerden	41	9,5
	Cevapsız	16	3,7
	Toplam	430	100,0
Sertifika Yeterli mi?		S	%
	Evet	73	16,9

Kısmen	212	49,3
Hayır	143	33,2
Cevapsız	2	0,4
Toplam	430	100,0

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere, araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını okul öncesi eğitime ilişkin sertifikaya sahip olduğunu ifade etmiştir. %3 gibi çok küçük bir öğretici grubu ise bu sertifikaya sahip olmadığını ifade etmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlere okul öncesi eğitim sertifikasını nereden aldıkları sorulmuştur. Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, katılımcıların yaklaşık % 37'si Halk eğitim merkezlerinden, % 31'i üniversitelerin uzaktan eğitim merkezlerinden, % 10'u çocuk gelişimi ön lisans programını tamamlayarak, % 5'lik bir grup Diyanet'ten, % 4'ü Belediyelerden, yaklaşık % 10'u ise birden fazla yerden bu sertifikayı aldığını söylemiştir.¹¹ Araştırmada katılımcılara almış oldukları bu sertifikanın 4-6 yaş Kur'an kursu öğreticiliği için yeterliliği olup olmadığı sorulmuştur. Buna göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin ancak % 17 gibi oldukça düşük bir grubu "evet" cevabı vererek kesin bir kanaat belirtmiştir. Katılımcıların hemen hemen yarısı ise "kısmen" cevabı vererek, bu sertifikanın kendileri için tam olarak, yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca, katılımcıların üçte biri "hayır" cevabı vererek kesin bir dille bu sertifikanın yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı 2013 yılında 4-6 yaş Kur'an kursu programını 10 ilde pilot olarak uygulamaya koyarken, bu kurslarda görev alacak öğretmenleri mülakatla seçmiş ve seçilen 250 kadar öğreticiye özel olarak eğitim vermiştir. Programın bütün Türkiye'ye genellenmesinden (2014) sonra ise, bu alanda büyük bir öğretici açığı ortaya çıkmıştır. Bu açığı doldurabilmek için, Diyanet İşleri Başkanlığı öğretici alımlarında, halk eğitim merkezlerinin, belediyelerin, uzaktan eğitim merkezlerinin verdiği okul öncesi eğitim sertifikalarını kabul etmek durumunda kalmıştır.¹² Böylece, 4-6 yaş Kur'an kurslarının sayılarının artması ile birlikte, bu kurslarda görev alması muhtemel kişiler için, okul öncesi eğitim, çocuk gelişimi vb. konularda sertifika sahibi olma daha önemli hale gelmiştir. Bu çerçevede kimi üniversite ve belediyeler konuyla ilgili sertifika ve uzaktan eğitim programları açmışlardır. Niteliği sorgulanmaya muhtaç olan söz konusu programlardan pek çok kişi sertifika almıştır. 2017 yılına gelindiğinde ise, Diyanet İşleri Başkanlığı, çeşitli kurum ve kuruluşlardan alınan 4-6 yaş grubu ile ilgili sertifikaların kabul edilmeyeceği yönünde yeni bir karar almıştır.¹³ Dolayısı ile bir anlamda Başkanlık bu kursların kadrolarını doldurduktan ve nitelik sorunlarını yaşayarak, gördükten sonra, söz konusu sertifikaların yeterli olmadığını fark edebilmiştir, denebilir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ilgili

¹¹ Benzer bulgular için bk. Yağcı, *Öğreticilere Göre 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları*, 137.

¹² Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), "Diyanet İşleri Başkanlığı Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği" (Erişim 10 Mayıs 2018).

¹³ *Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 20/01/2017 tarihli 5722 sayılı yazısı.*

birimlerinde çalışan görevlilerle ve kurs öğretmenleriyle yaptığımız görüşmelerde, 4-6 yaş Kur'an kursu uygulaması için yeterli ön hazırlığın tam olarak yapılmadığını, buna biraz hazırlıksız yakalandığını ifade edenler de olmuştur. Aynı durum başka araştırmalarda da gündeme getirilmiştir.¹⁴ 2018-2019 yılı Kur'an Kursları Uygulama esaslarına bakıldığında, öğretici görevlendirmelerinde 2016-2017'deki bazı şartların aynen tekrar edildiği, ancak buna bazı ilave açıklamaların ve düzeltmelerin yapıldığı görülmektedir.¹⁵ Bütün bu açıklamalardan da anlaşıldığına göre, Diyanet İşleri Başkanlığı söz konusu kursların öğretmenleriyle ilgili olarak, daha nitelikli kişileri görevlendirme gayretindedir, denebilir. Bununla birlikte, geçmişe kıyasla azalma olsa da, imam hatip lisesi ve ön lisans mezunları da halen bu kurslarda görevlendirilmeye devam edilmektedir.¹⁶

Tablo 5. Pedagojik Formasyon Eğitimi Alma Durumları

P. Formasyonu Var mı?	S	%
Evet	119	27,6
Hayır	308	71,6
Cevapsız	3	0,69
Toplam	430	100,0
P. Formasyon Yeterli mi?	S	%
Evet	49	11,3
Kısmen	119	27,6
Hayır	83	19,3
Cevapsız	179	41,6
Toplam	430	100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğretmenlerden ancak yaklaşık % 28'i pedagojik formasyon eğitimi aldığını ifade etmiştir. Daha önce katılımcıların eğitim durumları ile ilgili tabloda geçtiği üzere, uzaktan eğitim yoluyla alanlar dahil, 4 yıllık fakülte bitirmiş olan katılımcıların oranı yaklaşık % 40'tır. Dolayısıyla 4 yıllık fakülte bitirmiş olan 182 öğreticiden 119'u pedagojik formasyon belgesinin olduğunu ifade etmiştir. Doğrudan okul öncesi eğitime yönelik olmasa da pedagojik formasyon eğitimi programlarında; eğitim bilimlerine giriş, gelişim psikolojisi, özel öğretim yöntemleri, sınıf yönetimi, rehberlik, ölçme-değerlendirme, öğretim ilke ve yöntemleri, öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme gibi derslerin yanı sıra, öğretmenlik uygulaması gibi uygulamalı dersler de mevcuttur. Eğitim veren hocaya, okutulan kaynaklara, izlenen yöntemlere, öğrencilerin ilgi ve gayretine göre farklılaşmakla birlikte, sözü edilen derslerin öğretmen/öğretici aday-

¹⁴ Gün, "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu", 41; Yağcı, *Öğreticilere Göre 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları*, 73.

¹⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), "2018-2019 Eğitim Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları" (Erişim 5 Mayıs 2018).

¹⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), "2019 Yılı 4/B Sözleşmeli Personel (Kkö, İ-H, M,K) Alımı (Sözper 2019/1)" (Erişim, 4 Nisan 2019).

larına belli bir bilgi ve beceri kazandıracığı savunulabilir. Bununla birlikte, bu derslerin gerek örgün eğitim gerekse okul öncesi eğitim için tek başına yeterli olmayaacağı da başka bir gerçektir. Bu çerçevede araştırmaya katılan ve pedagojik formasyonu olan öğretmenlere almış oldukları bu formasyonun 4-6 yaş Kur'an kursu öğreticiliği için yeterli olup olmadığı sorulmuştur.

Tabloda görüldüğü üzere, katılımcıların 251'i bu soruyu cevaplamış, 179'u cevaplamamıştır. Soruyu cevapsız bırakanların pedagojik formasyonunun olmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, bu soruyu cevaplayan 251 öğreticinin hepsinin formasyonunun olduğu da tartışmalıdır. Zira bir önceki soruda katılımcıların ancak 119'u bu soruya "evet" cevabını vermiştir. Buradan anlaşıldığına göre, öğretmenlerin bir kısmı formasyonu, pedagojik formasyon olarak değil, genel formasyon olarak anlamış olabilir. Yine de yukarıdaki bulguların da bir anlam ifade ettiği söylenebilir. Buna göre, bu soruyu cevaplayan 251 kişinin içinde, almış olduğu formasyonunun yeterli olup olmadığı şeklindeki soruya yaklaşık % 11'i "evet", % 28'i "kısmen", % 19'u de "hayır" cevabını vermiştir. Dolayısıyla bu soruyu genel bir formasyon olarak algılamış olsalar dahi, katılımcıların çoğunluğu bunun yeterli olmadığı görüşündedirler, denebilir. Yapılan bir başka araştırmada da benzer sonuç ortaya çıkmıştır.¹⁷

Tablo 6. Öğreticilerin Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumları

H.İ Eğitime Katılma	S	%
Evet	267	62,0
Hayır	156	36,2
Cevapsız	7	1,6
Toplam	430	100,0

H. İ. Eğitimi Faydalı Bulma	S	%
Evet	63	14,6
Kısmen	244	56,7
Hayır	108	25,1
Cevapsız	15	3,4
Toplam	430	100,0

Araştırmaya katılan görevlilerin % 62'si hizmet içi kurslara katıldığını ifade etmiştir. % 36'sı da söz konusu kurs ve seminerlere katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Buna ilişkin bazı öğretici görüşleri şöyledir:

"Geçici öğretmenlerin bu kurslarda çoğunluğu oluşturduğu halde, seminerlere kadrolu öğretmenlere verilmesi biz geçicileri verimsizleştirmektedir", "Fahri veya kadrolu sık sık seminerler olmalı,

¹⁷ Gün, "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu", 40.

• Söz konusu görüşleri dile getiren kişilerin, cinsiyet, kıdem, eğitim durumu, statü, bölge vb. bilgileri (toplanmış olmasına rağmen) temalardaki görüşlerin bütünlüğünü bozacağı, okunmayı ve anlaşılmayı zorlaştıracığı düşüncesiyle verilmemiştir. Ayrıca, her bir tema ya da kategoride normalde daha fazla görüş olmasına rağmen, sayfa sınırlamasından dolayı, ilgili temayı temsil niteliğine haiz birkaç görüş verilmekle yetinilmiştir.

bilgilendirme yapılmalı”, “Düzenli 4-6 yaş eğitim verenlerin tümüne yönelik mesleki seminerle verilmeli”, “Eğitim seminerleri sadece kadrolulara değil, bu alanda görev yapan herkese verilmeli.”

Bu görüşlerden anlaşıldığına göre, hizmet içi eğitim seminerlerine tüm öğreticilerin katılımı sağlanamamakta, bazı yerlerde ücretli, fahri öğretmenler bu seminerlere çağrılmamakta, bazı seminerlere ise sadece belli kişiler gitmektedir. Alınan hizmet içi eğitimlerin niteliği ve faydalı olma durumu ise araştırılması gereken bir başka husustur. Yukarıda geçen tabloda görüleceği üzere, “*Aldığımız seminerlerin 4-6 yaş öğreticiliği için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?*” şeklindeki soruya “evet” cevabı veren katılımcıların oranı yaklaşık %’15’, “hayır cevabı verenlerin oranı % 25’ tir. Katılımcıların yaklaşık % 57 gibi büyük bir çoğunluğu ise bu soruya “kısmen” cevabını vermiştir. Buradan hareketle, genel itibari ile öğretmenlerin önemli bir kısmının sözü edilen seminerleri bu mesleğin ihtiyaçlarını karşılama noktasında yeterli görmedikleri söylenebilir. Bu konudaki bazı öğretici görüşleri şöyledir:

“Seminerler yapılıyor, ama genelde teorik bilgi oysa bizim pratik bilgiye daha çok ihtiyacımız var”, “Seminerde drama anlatılıyor ama, hiç canlandırma yapmadan teorikte kalıyor, bu söylemler uygulanıp anlatılmıyor”, “Boşluk dolduran değil, iyi bir eğitim verebilecek şekilde donanımlı seminerler hazırlanmalı”, “Seminerler uygulamalı olmalı”, “Uygulamalı eğitim şart”, “Daha fazla pratik bilgi içeren seminerler verilmeli.”

Buna göre, bazı öğretmenler kendilerine verilen seminerlerin teorik kalmasından şikâyet etmekte ve asıl ihtiyaç duyulan konunun pratik, yani birtakım beceriler kazandıracak uygulamalı eğitimler olduğuna dikkat çekmektedirler.¹⁸ Kur’an kursu öğretmenlerine düzenlenen seminerlerle ilgili eleştiri ve öneriler başka bir çalışmada da detaylı olarak dile getirilmiştir.¹⁹

2.2. Öğreticilerin Eğitim-Öğretim Yeterlikleriyle İlgili Bulgular

Yaygın din eğitimi süreçlerinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin ve verilen hizmetin niteliği öğretmenlerin alan bilgisi, genel kültür bilgisi, öğretim bilgi ve becerisi ile doğrudan ilişkilidir.²⁰ Buradaki her bir yeterlik alanı son derece önemlidir. Bunlardan pedagojik formasyon yeterlikleri kabaca; nelerin, niçin, kimlere, nasıl, ne ile, hangi ortamlarda, ne kadar öğretileceği ile ilgilidir.²¹ Bu makalede söz konusu öğretmenlerin bahse konu yeterlikler alanında ne tür sorunlar yaşadıkları ele alınmıştır. Bu çerçevede onlara açık ve kapalı uçlu bazı sorular yöneltilmiştir. Onlara sorulan bir soruda, “*4-6 Yaş Kur’an kursu öğreticiliği konusunda eksikliğinizin olduğunu düşünüyor musunuz?*”, “*Eğer görüyorsanız en çok hangi konularda bunları yazar mısınız?*” soruları yöneltilmiştir. Bu sorulara ilişkin bulgular şöyledir.

¹⁸ Yağcı, *Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları*, 88.

¹⁹ Mehmet Korkmaz, *İhtiyaç Odaklı Yaygın Din Eğitimi: Kur’an Kursları, Kayseri Örneği* (Kayseri: Tezmer Yayınları, 2013), 35 vd.

²⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), “Personel Yeterlikleri” (Erişim 10 Ocak, 2020).

²¹ Mehmet Korkmaz, *Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013), 97 vd.

Tablo 7. 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticiliği Konusundaki Eksiklik Algısı

	S	%
Evet	168	39,0
Kısmen	188	43,7
Hayır	66	15,3
Cevapsız	8	1,8
Toplam	430	100,0

Görüldüğü üzere, “4-6 Yaş Kur'an kursu öğreticiliği konusunda eksikliğinizi olduğunuzu düşünüyor musunuz?” şeklindeki genel soruya katılımcıların % 39'u kesin bir kanaat bildirerek, “evet” cevabı vermiştir. Kendilerinde “kısmen” eksiklik olduğunu düşünenlerin oranı da yaklaşık % 44'tür. Katılımcıların sadece % 15 kadarı kendinde eksiklik olmadığı görüşündedir. Bütün bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan görevlilerin yaklaşık % 83'ünün 4-6 yaş Kur'an kursu öğreticiliği konusunda kendini yeterli bulmadığı ve kendinde birtakım eksiklikler gördükleri söylenebilir. Söz konusu öğreticilerin eksiklik hissettiği konuların açıklığa kavuşturulması amacıyla sorulan, “4-6 Yaş Kur'an kurslarında en çok güçlük çektiğiniz/yetersiz kaldığınız konular nelerdir?” şeklindeki açık uçlu soruya verdikleri cevaplar, en yaygın olandan en az olana doğru, belli temalar altında, kategorik olarak analiz edildiğinde ise, karşımıza şöyle bir tablo çıkmıştır.

Tablo.8 Yetersizlik Hissedilen/Yaşanan Konular

	S
Öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri (Drama, Oyun vb. etkinlikler) yeterince bilmeme	53
Pedagojik formasyon eksikliği (genel)	25
Çocukları motive edememek	25
Sınıf yönetimi (genel) yetersizliği	25
Çocuklarla iletişim sorunları yaşama	19
Elif-ba/ Kur'an öğretimi alanında yetersizlik	14
Çocuk psikolojisini bilmeme	12
Tecrübe eksikliği	12
Meslek sevgisinde eksiklik	3
Diğer	7
Toplam	391

Bu tabloda görüleceği üzere, kendilerine sorulan açık uçlu soruda öğretmenler en fazla yetersizlik yaşadıkları konularla ilgili olarak, ilk sırada öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri yazmışlardır. Bunu sırasıyla genel olarak pedagojik formasyon eksikliği, çocukları motive edememe, sınıf yönetimi, çocuklarla iletişim gibi konular izlemiştir. Bu konulardan sonra gelenler ise Elif-ba/Kur'an öğretimi yöntemleri, tecrübe eksikliği ve çocuk psikolojisidir. Diğer konular ise yoğunluk bakımından daha düşük düzeydedir. Bu veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan ve bu araştırmaya katılan öğretmenlerin genelinin özellikle okul öncesi öğreticiliğinin gerektirdiği (eğitim-öğretim) yeterlikleri konusunda so-

run yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bunlar da temelde oyun, drama türünden yöntem ve teknikler, çocukların gelişim özellikleri, çocuklarla iletişim, sınıf yönetimi ve motivasyon gibi konularda ağırlık kazanmış gözükmektedir. Bu konulardan sonra gelenler ise Elif-ba/Kur'an öğretimi yöntemleri, tecrübe eksikliği ve çocuk psikolojisidir. Başka çalışmalarda da buna dair sorunlar dile getirilmiştir.²² Diğer konular ise yoğunluk bakımından daha düşük düzeydedir. Çalışmanın bundan sonraki kısmında öğreticilerin dile getirdikleri bu sorunlar belli temalar altında ortaya konularak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri bilememe

“Çocukların yeteneklerine uygun, yapabileceğimiz faaliyetler konusunda çok eksikliğimizin olduğunu düşünüyorum”, “Doğru teknikleri kullanıp kullanmadığımızdan çok emin değilim...”, “Çocuk seviyesine anlatım noktasında çok eksikiz”, “Çocuk seviyesine anlatım noktasında, drama, oyun, kuklalarla anlatım noktasında çok eksikiz”, “Atölye çalışmalarını bilmiyoruz”, “Etkili ve eğlenceli öğretim yöntemlerinde yetersizim”, “Etkinlik hazırlamada sorun yaşıyorum”, “Din eğitimini eğlenceli hâle getirebilmede, sanat etkinliklerinde yetersiziz.”, “Öğretim teknikleri konusunda eksikim”. “Drama ve oyun konusunda yetersizim”, “Dini konuları şarkı ve oyunlara uyarlamakta zorlanıyorum”, “Dikkatlerini toplama; drama; dini konu anlatırken onların diline çevirip anlatma”, “Oyun ve drama eğitiminde sorunlarımız var”, “Sevdiğim iş olmasına rağmen, kendimi etkinlik, drama konularında yetersiz hissediyorum”. “Eğitsel oyunları din eğitimine uyarlamak konusunda eksikliğimiz var.”

Bu görüşlerde de geçtiği üzere, araştırmaya katılan bazı öğretmenler drama, eğitsel oyun, kukla gibi eğlenceli eğitim etkinlikleri, öğrenci merkezli öğretim teknikleri konusunda sorunlar yaşamaktadırlar. Okul öncesi eğitimde yaparak, yaşayarak öğrenme her dönemdekinden daha ön plandadır. Çocuklar çevrelerindeki nesnelere dokunarak, onları takıp, sökerek, ekleme, çıkarma yaparak, kesme, boyama, yapıştırma, kukla oynatma vs. çalışmaları yaparak, el-kol-göz koordinasyonu kazanırlar, ince motor kaslarını geliştirirler.²³ Ayrıca oyunlar sayesinde onlar iletişim, iş birliği, yardımlaşma, sabır, özgüven, yaratıcılık kendini ifade etme vb. konularda yeni kazanımlar elde ederler. Yine, okul öncesi eğitimde sıkça başvurulan yöntemlerden birisi de drama ve eğitsel oyunlardır. Drama, çocukların hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını destekleyen, yeni yaşantılar yoluyla öğrenmelerini sağlayan bir yöntemdir.²⁴ Öğreticilerin sözü edilen konuda da kendilerini geliştirmeleri son derece önemlidir.

Pedagojik formasyon alanında genel yetersizlik

“Bütün her şeye vakıf olmamak”, “Yetersiz eğitim alt yapısına sahip olmak”, “Eğitim yetersizliği”, “Yetersiz alt yapı ile istihdam edildi öğretmenler”, “Bu alanla ilgili yeterli eğitimimizin olma-

²² Mehmet Korkmaz, “Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Sorunlar”, *Türkiye’de Din Eğitimi ve Sorunları*, ed. M. Köylü (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2018), 268-319.

²³ Mehmet Korkmaz, *Din Öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme* (Kayseri: Kimlik Yayınları, 2018), 125.

²⁴ Aysel Köksal Akyol, “Okul Öncesi Eğitimde Drama ve Öğretmenin Rolü”, *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi* 1/1 (Mart 2012), 105-116.

ması”, “Yeterli bilgiye ve donanıma sahip olmamak”, “Eğitim eksikliği, 4/6 yaş seviyesine inme sıkıntısı”, “Eksik bilgiyle, donanımsız olarak sahaya inmek”, “Öğreticinin bu alanda yeterli bilgiye sahip olmaması”, “Öğreticilerin fazla bir eğitimi olmaması (çocuk gelişimiyle alakalı)”, “4-6 yaş eğitimi noktasında yeterli değiliz”, “Pedagojik eksiklik var. Bilginin o yaş grubuna aktarımında sorun var.” “Çocuklara neyi, nasıl, ne kadar vermek gerekiyor? bilmiyoruz”, “Seviyelerine inme konusunda yetersizim”, “Çocukların seviyesine inmekte zorlanıyorum”, “Çocuk seviyesine anlatım noktasında çok eksikiz.”

Yukarıda verilen bu görüşlere göre, öğretmenler kendilerinin genel itibari ile 4-6 yaş öğreticiliği konusunda yetersiz alt yapıya sahip olduklarını ifade etmektedirler. Bazı öğretmenler bunu eğitim eksikliği, bazıları bilgi eksikliği, bazıları öğrenci seviyesine inememe, bazıları, nelerin, nasıl ve ne kadar öğretileceğini bilememe, bazıları çocuklara aşırı yüklemeye olarak dillendirmektedirler. Burada ifade edilen bu sorunların, aynı zamanda söz konusu öğretmenlerin öğrenciyi tanıma, öğretimi planlama, öğretim yöntem ve tekniklerini bilme ve etkili kullanma, materyal geliştirme ve kullanma, öğrencilerle etkili iletişim kurma gibi pek çok alana ilişkin yeterlik durumları hakkında ipuçları sunduğu da savunulabilir.

Öğrencileri motive edememe

“Dikkati dağılan çocukları ders içinde nasıl toparlayacağımı bilemiyorum?”, “Faaliyet yapmak istemeyen ders çalışmak ve okumak istemeyen çocuklarımıza nasıl davranmamız gerekiyor?, bilmiyorum.”, “Onları susturmada ve dinlemelerini sağlamada kendimi başarısız görüyorum”, “Hiç yorulmuyorlar, oturmuyorlar, bu da bende motivasyonu düşürüyor. Bağırarak zorunda kalıyorum mecburen sesim duyulmuyor çoğu zaman bu da beni yıpratıyor.”, “Beni çok seviyorlar, bunu dile getirirken samimiyetle söylüyorlar, ama iş ders işlemeye gelince sıkılıyorlar ve sadece oyun oynamak istiyorlar”, “Çocukların dersler üzerinde dikkatlerini toplamada; etkinlik yaparken çocukların karmaşasını önlemede ve hikaye okurken sıkılmalarından sorun yaşıyorum”, “Etkinlik, oyun ve Kur'an öğretimini aynı anda yapmakta zorlanıyorum, çocukların dikkatini sürekli uyanık tutmakta zorlanıyorum”, “Çocukların yeniden dikkatlerini nasıl toplayacağımı bilemiyorum. Öğrenmek veya oyuna katılmak istemeyen çocuğu nasıl adapte edebileceğimi bilmiyorum.”

Bu görüşlerde de geçtiği üzere, öğretmenler genellikle çocukları eğitim sürecine motive etme konusunda ciddi sorunlar yaşamaktadırlar. Buna göre onlar, öğrencilerinin dikkatlerinin çok çabuk dağıldığını, oyun türü etkinliklere katılmalarına rağmen, hikâye gibi anlatım türü etkinliklerde çok çabuk sıkıldıklarını, sınıfta karmaşa yaşandığını ifade etmektedirler. Bu görüşler öğretmenlerin anlatım, drama, soru cevap gibi öğretim yöntemlerinde ve sınıf yönetimi konularında önemli yeterlik sorunlarının olduğunu akla getirmektedir. Yine, bazı öğretmenler ise etkinlikler arası geçişler ve bunların içeriği ve birbiriyle bağlantısı konusunda sorunlar yaşamaktadırlar. Bu görüşlerden anlaşıldığı kadarı ile hem öğretmenler hem de öğrenciler oyunla, elif-ba öğretimini, veya oyunla, ders anlatımını farklı şeyler olarak algulamakta ve buna göre bir motivasyon geliştirmektedirler. Eğitim sürecindeki her bir etkinlik belli eğitsel amaçlara hizmet etmek durumundadır. Diğer taraftan bu etkinliklerin aynı zamanda öğrenciler tarafından yaşanabilir ve anlamlı olması da gerekir. Zira öğrencinin dünyasında anlamlı olmayan, onlara öğrenme

zevki vermeyen her bir etkinlik, beklenen davranışları sağlamadığı gibi, can sıkıcı bir hal alabilir, istenmedik başka davranışlara da yol açabilir. Yukarıdaki görüşlerdeki genel duruma bakıldığında, öğretmenlerin bir kısmının bu türden sorunlar yaşadıkları söylenebilir. Şu durumda yapılması gereken şey, ders olarak görülen etkinliklerle oyun etkinliklerinin gerek içerik gerekse yöntem olarak birbiriyle yakınlaştırılmasıdır. Bir anlamda oyunlara daha bir eğitsel içerik kazandırarak, bunları daha işlevsel kılmak; aynı şekilde ders olarak algılanan etkinliklere de oynusu bir nitelik kazandırarak, böylece daha zevkli ve yaşanabilir bir eğitim süreci hazırlamaktır, denebilir.²⁵

Sınıf yönetimi bilgi becerilerinde yetersizlik

“Sınıf içi disiplini sağlama ve çocuklara bir konuyu en verimli şekilde öğretebilme nasıl olmalı, vb. konularında eksikliğimiz var”, “Sınıf yönetiminde yetersizlik yaşıyorum”, “Sınıf düzeni sorunu var”, “Sınıf yönetimi ile ilgili biraz daha ipuçlarını bilmek ve uygulamak isterdim.”, “Ders akışını çocukları sıkmadan sürdürmede sorun yaşıyorum”, “Onları susturmada ve dinlemelerini sağlamada kendimi başarısız görüyorum”, “Otoriteyi tam sağlayamadığım kanısındayım”, “Sınıf içi disiplin sağlama konularında eksikliğim var, “Sınıf kontrolünde eksikğim”, “Sınıf içi yönetimi sağlayamıyorum”, “Sınıf hakimiyetimin yetersiz”, “Etkinlik yaparken çocukların karmaşasını önleyememek; hikaye okurken sıkılmaları”, “Çocukları tek tek okuturken diğerleri boşta kalıyor.”

Bu görüşlerde de geçtiği üzere, araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları özellikle sınıf yönetimi konularında yetersizlik yaşadıklarını ifade etmektedirler. Buraya kadar görüşlerin geneline bakıldığında öğretmenlerin öğrencileri öğrenmeye motive etme ve bu motivasyonu canlı tutma, sınıfta ahenkli bir öğrenme atmosferi sağlama gibi konularda önemli sorunlar yaşadıkları ve sözü edilen konularda birtakım yetersizlikleri olduğu savunulabilir. Bu görüşlerde de geçtiği üzere, bazı öğretmenler kendi ifadelerine göre, öğrencileri susturmada, onları kontrol etmede, sınıfta otorite kurmada sorunlar yaşamakta, bu sorunlar onları çaresizliğe sevk etmektedir. Yukarıdaki görüşlerde de geçtiği üzere, 4-6 yaş grubundaki öğrenciler dönemin özelliklerine uygun olarak, hareketlidirler. Konuşmayı severler, bir şekilde kendilerini ifade etmekten hoşlanırlar.²⁶ Bu anlamda söz konusu öğretmenlerin okul öncesi öğrencilerin gelişim özelliklerini bilme konusunda da eksiklikleri olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim başka bir grup öğretici ise kendilerinin özellikle çocuk psikolojisi konusunda yetersiz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Çocuk psikolojisini bilememe

“Çocuk psikolojisinde eksikğim”, “Çocukların genel özelliğini bilmiyorum”, “Yaş dönemlerine uygun davranış geliştirememe”, “Çocuk psikolojisini bilememe”, “Psikolojik yönlerde eksikğim”, “Çocukların farklı hareketlerini anlama, fakat çözüm üretememe”, “4-6 Yaş çocuğu gelişim aşamaları, bu aşamalarda yaşanan ruhsal ve duygusal problemler ile çözüm yollarında yetersizim”, “Yaşlarına göre psikolojilerini öğrenmek isterim”, “Yetersizlik en temel sorun; çocuğu ve gelişim

²⁵ Korkmaz, *Din Öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme*, 202.

²⁶ Komisyon, *Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin)* (Ankara: MEB Yayınları, 2013), 24.

psikolojisini tanınamamak; kaç yapayım derken göz çıkaran hocalarımız var, yol yöntem bilmemek”, “Çocuk gelişiminde eksikiz”, “Çocuk psikolojisini bilemem”, “ Bazı veliler çocuğumun psikolojisini hocalar hiç anlamıyor, diyor.”

Burada da geçtiği üzere, bazı öğretmenler genel itibariyle çocuk psikolojisini bilmediklerini, onların gelişim özelliklerini tanıma, buna uygun davranış geliştirme, sorunları olan öğrencilere rehberlik yapma vb. konularında eksikliklerinin olduğunu ifade etmektedirler. Benzer bir başka tema da şöyledir:

Çocuklarla iletişim sorunları yaşama

“Okulöncesi mezunu olmadığım için, dillerini pek anlamıyorum. Yol haritası verilmeden bizi birden farklı alandan (yetişkinlerden) başka alana (okul öncesine) geçirdiler”, “Sorunumuzu, daha çok 4-6 yaş grubunun özelliklerini tam olarak bilmeme diyebiliriz”, “İletişimsizlik; öğrenciyi dikkate almama sorunu”, “Çocukların duyu durumlarında nasıl davranacağım? Bilemiyorum.”, “Çocuklarla iletişimin sıfır olması, doğru bilinen yanlışların olması”, “Öğrencinin yerine kendimi koymadığım ve çocuk gibi düşünmediğim zaman, hep yanlış ve sıkıcı davrandığımı fark ettim”, “Yaş gruplarına göre çocuklarla kuracağımız iletişim nasıl olmalı? bilmiyoruz”, “Çocuklara yaklaşım nasıl olmalı? bilmiyoruz”, “Hangi çocuğa nasıl davranılması gerektiği ve dini eğitimin nasıl verileceği konusunda yetersizim.”

Burada da geçtiği üzere, bazı öğretmenler genel anlamda 4-6 yaş dönemi çocukların gelişim ve öğrenme özelliklerini bilme, onların gelişim özelliklerine uygun bir iletişim ve etkileşim ortamı oluşturma konularında yetersiz olduklarını ifade etmektedirler.

Elif-bâ ve Kur'an Öğretimi

“Kur'an-ı Kerim öğretirken nasıl öğretmeliyim, nasıl dikkat çekmeliyim? bilemiyorum”, “4-6 yaş seviyesine göre Kur'an eğitimi yapmada sorun yaşıyorum”, “Kur'an-ı Kerim öğretiminde cezm ve şedde konularında zorlanıyorum”, “Cezm, şedde gibi konuları öğretmede; harfleri öğretmede sorun yaşıyorum”, “Elif-bâ'daki çocuğuma cezm ve şedde bahsini öğretmede sorun yaşıyorum”, “Kur'an okumaya geçen çocuğuma tecvit öğretiminde zorlanıyorum”, “Kur'an-ı Kerim dersinde çocukları dinledikten sonra, nasıl zaman geçireceğim konusunda sıkıntı yaşıyorum”, “Kur'an-ı Kerim eğitiminde çocukların seviyesine inmede”, “Kur'an derslerini toplu yapamıyorum çünkü her çocuğun kapasitesi farklı kimi çok çabuk kavriyor ve biran önce ilerlemek istiyor kimi ise çok yavaş ilerliyor.”, “Çocuğun öğrenmesi gereken Kur'an eğitiminde yetersiz kalmam.”

Bu görüşlerde de geçtiği üzere, bazı öğretmenler Elif-bâ ve Kur'an öğretiminde sorun yaşadıklarını, bazıları cezm, şedde, tecvid gibi konuların öğretiminde zorlandıklarını, genel itibari ile, öğrencilerin Kur'an derslerine dikkatlerini çekmede, bu etkinlikler sırasında motivasyonu canlı tutmada ve onların seviyesine inmede ve öğretimi bireyselleştirmede yetersiz kaldıklarını ifade etmektedirler. Başka bir araştırmada da öğretmenlerin özellikle, “cezm”, “şedde” gibi konuların öğretiminde zorlandıkları ifade edilmiştir.²⁷ Elbette, Elif-bâ ve Kur'an öğretiminin dini bilgiler öğre-

²⁷ Yağcı, Öğreticilere Göre 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, 148.

timinden farklı olan yönleri söz konusudur.²⁸ En başta bu alan beceri öğretimine girmektedir. Daha ziyade bireysel öğretime dayanan beceri öğretiminde uzun tekrarlar, yoğun bir motivasyon, sabır vb. söz konusudur.²⁹ Öğreticilerin bu alanda başarılı olabilmeleri ve çocukları buna motive edebilmeleri için olumlu, eğlenceli bir öğrenme ortamı oluşturmaları, sınıfta yaşanabilir bir iklim ve sıcak bir öğrenme atmosferi oluşturmaları gerekir.

Tecrübe eksikliği

“Tecrübe eksikliğimiz var. Kitabı bilgilerin pratiğe döküldüğü zamanki zorluklarımız”, “Bilgi eksiklerimiz ve tecrübe eksikliklerimiz var”, “4/6 yaş için yeterli eğitim pratiği olmadığı için bundan kaynaklanan sorunlar var”, “Okul öncesi alanda deneyimli olmadan başlamak, deneme-yanılma yöntemiyle öğrenmek”, “Yasadığım sorunlar deneyimsizlikten kaynaklı.”, “Eğitim ve tecrübe eksiklikleri”, “4-6 yaş grubuna hakim olmamak; ne yapacağını bilmemek?”, “Eğiticileri tamamlamadan böyle sınıfların açılması, öğretimi zorlaştırıyor ve bundan dolayı yetersiz kalabiliyoruz”, “Hırslarımız, okul öncesi alanında eğitim almış kişiler değiliz; sadece Başkanlığın ve müftülüklerin ayarlamış olduğu en fazla birkaç haftalık seminerlerle bu işe başlamış olmamız.”

Bu görüşleri dile getiren öğretmenler ise pedagojik formasyon alanındaki eksikliklerini genel itibari ile tecrübe eksikliğine bağlamaktadırlar. Bu görüşlerde de geçtiği üzere, bazı öğretmenler kendilerinin 4-6 yaş öğreticiliği konusunda deneme yanılma yoluyla bir şeyler yaptıklarını, tam olarak ne yapmaları gerektiğini bilemediklerini, zira kendilerine verilen sertifika ve seminerlerin bu görevi başarıyla yapabilmek için yeterli gelmediğini düşünmektedirler.

Meslek Sevgisinde Eksiklik

“Bu işi bilmek başka yapmak çok başka.. lütfen sevmeyen yapmasın!, gerçekten zarar veriyor.. Hem kendine hem karşısındakine.”, “Bazı 4-6 yaş kurs öğretmenleri çok zayıflar gerçekten sadece para için zorla gelip, saatlerini dolduruyorlar, bunlara denetleme getirilmesi gerekmektedir.”, “Bu mesleği sevmeyen yapmaları, plansız eğitim vermeleri, öğreticinin kendini güncellememesi sorunlara yol açıyor.”

Bu görüşlerde geçtiği üzere, bazı öğretmenler ise meslek sevgisi konusundaki yetersizliklere dikkat çekmişlerdir. Elbette meslek sevgisi bu işin olmazsa olmazıdır. Zira meslek sevgisi olmadan eğitim-öğretim sürecinin getireceği çeşitli zorluklara katlanabilmek kolay değildir. Ancak burada şunu da hatırlatmak gerekir ki, meslek sevgisi meslek bilgi ve becerisi ile desteklenmediği sürece içi boş bir idealden öteye gitmeyecek, bir süre sonra öğretmenlerin mesleki tükenmişlik yaşamasına yol açabilecektir.

²⁸ Fatih Çollak, “Kur’an-ı Kerim Öğretim Teknikleri”, *Etkili Din Öğretimi*, ed. Şaban Karaköse (İstanbul: TİDEF Yayınları, 2009), 325-328.

²⁹ Süleyman Akyürek, *Din Öğretimi, Model, Strateji, Yöntem ve Teknikler* (İstanbul: Nobel Yayınları, 2010), 204-205.

2.3. Öğretici Yeterlikleri İle İlgili Sorunların Çözümüne Yönelik Önerilere İlişkin Bulgular

Buraya kadar verilen görüşlerde geçtiği üzere, kendilerine sorulan açık uçlu soruda öğretmenler temelde pedagojik formasyon, özelde ise öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerini bilme ve kullanma, öğrenci psikolojisini bilme, onlarla etkili iletişim kurma, öğrencileri eğitime motive edebilme, sınıf yönetimini sağlama vb. konularda bazı sorunlar yaşadıklarını, dolayısıyla sözü edilen konularda yetersiz olduklarını ifade etmişlerdir. Onlara sorulan “*Bu sorunların çözümü için önerileriniz nedir?*” şeklindeki açık uçlu soruya verdikleri cevaplar ise hemen yukarıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9. Sorun Görülen Hususların Çözümüne İlişkin Öneriler

	Sayı
Seminerlerin süresi ve sayısı artırılmalı	23
Uygulamalı seminerler yapılmalı	10
Kadro/ ücretli tüm öğretmenlere seminer verilmeli	8
Seminerlerin mahallinde yapılmalı	8
Seminerlerin içeriği ve yöntemi geliştirilmeli	6
Semineri uzman kişiler yapmalı	5
Seminerler doğru zamanda yapılmalı	5
Öğreticiler mesleğe başlamadan staj görmeli	5
Öğreticiler gelişime açık, meraklı ve gayretli olmalı	4
Diğer	13
Toplam görüş belirten	174

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, öğretmenler genel itibarıyla bu sorunların öğretmenlere verilecek seminerlerle çözümlenebileceğini savunmaktadırlar. Bu tespit oldukça önemlidir. Buna göre, öğretmenler bahsi geçen alandaki yetersizliklerinin farkındadırlar ve bunu telafi etmek için meslek içi eğitim faaliyetlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu görüşler analiz edildiğinde, bunların hizmet içi eğitim seminerlerinin çeşitli boyutlarıyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar burada belli temalar altında ele alınmıştır.

Seminerlerin süresi artırılmalı

“Bu sorunlarımızın halledilmesi için öğretmenlerin daha fazla eğitim seminerlerine ihtiyacı var ve muftülüklerimizin daha fazla desteği olması gerekiyor”, “Öğreticilerin daha iyi eğitilmeleri ve seminerler verilmeli”, “Seminerler daha sık olmalı”, “4/6 yaşa yönelik eğitimlerin artırılmasının faydalı olacak”, “Seminerler ve hizmet içi eğitimler belirli aralıklarla yapılmalı”, “Seminerler daha sık yapılmalı, öğretmen sürekli olarak zinde kalmalı bilgilendirilmeli”, “Kesinlikle zaman zaman bu konuyla ilgili seminerler olmalı”, Öğreticilerin sık sık hizmet içi eğitimle eksik yönleri tamamlanmalı”, “Bol bol hizmet içi eğitimler verilmeli tüm hocalara”, “Bence eğitici kurslar daha fazla olmalı”, “Daha fazla eğitici seminerler verilmelidir”, “Bu gibi seminerlerin en az ayda bir defa yapılması gerekli.”

Bu görüşlere göre, bazı öğretmenler eğitim sürecinde yaşanan sorunların çözümünün öğretmenlere verilecek hizmet içi eğitim seminerleri ile sağlanabileceği görüşündedirler. Onlara göre bu eğitimler belli aralıklarla, düzenli olarak ve daha çok sayıda yapılmalıdır. Başka bir grup öğreticinin görüşleri de yine bu yöndedir.

Tüm öğretmenlere seminerler verilmeli

“Eğitim seminerleri sadece kadrolulara değil, bu alanda görev yapan herkese verilmeli”, “Fahri veya kadrolu sık sık seminerler olmalı, bilgilendirme yapılmalı”, “Düzenli 4 6 yaş eğitim verenlerin tümüne yönelik mesleki seminerler verilmeli”, “Kadrolu 4 6 yaşta çalışan tüm hocalar seminere alınmalı”, “4-6 yaş ta görev alan herkese zorunluluk getirilmeli”, “Her bir öğreticinin hizmet içi eğitimlerine katılımlarının sağlanması gerektiğini düşünüyorum”, “Geçici öğretmenlerin bu kurslarda çoğunluğu oluşturduğu halde, seminerlere kadrolu öğretmenlere verilmesi biz geçicileri verimsizleştirmektedir.”

Yukarıdaki görüşlerden anlaşıldığına göre, hizmet içi eğitim seminerlerine tüm öğretmenlerin katılımı sağlanamamakta, bazı yerlerde ücretli, fahri öğretmenler bu seminerlere çağrılmamakta, bazı seminerlere ise sadece belli kişiler gitmektedir. Aynı görevi yapmakta olan söz konusu öğretmenler bu durumu yadırgamakta ve kadrolu, sözleşmeli, ücretli, fahri ayrımı yapılmaksızın tüm öğretmenlerin bu seminerleri almasının yaşanan sorunlara katkı sunacağını savunmaktadırlar.

Seminerler uygulamalı olmalı

“Seminerler yapılıyor, ama genelde teorik bilgi oysa bizim pratik bilgiye daha çok ihtiyacımız var”, “Seminerde drama anlatılıyor ama hiç canlandırma yapmadan teorikte kalıyor, bu söylenenler uygulanıp anlatılmıyor”, “Geçici öğretmenlere boşluk dolduran değil, iyi bir eğitim verebilecek şekilde donanımlı seminerler hazırlanmalı”, “Seminerler uygulamalı olmalı”, “Bu konuda, daha çok pratik, görsel eğitim yapabilir”, “Pratiğe yönelik eğitim verilmesi”, “Daha fazla pratik bilgi içeren seminerler verilmeli”, “Yaşanan sorunların çözümü ile ilgili teorik ve pratik eğitim ve uygulamalar olmalı.”

Bu görüşleri dile getiren öğretmenler ise kendilerine verilen seminerlerin teorik kalmasından şikâyet etmekte ve asıl ihtiyaç duyulan konunun pratik, yani birtakım beceriler kazandıracak uygulamalı eğitimler olduğuna dikkat çekmektedirler. Daha önce de geçtiği üzere, onlar daha ziyade, dışarıdan da somut olarak gözlemlenebilen, öğrenci merkezli öğretim yöntemleri, sınıf yönetimi, öğrencileri motive etme gibi konularda yetersizlik yaşamaktadırlar. Dolayısıyla doğrudan bu konularda beceri kazandıracak uygulamalı eğitim seminerlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Benzer eleştiriler başka araştırmalarda da dile getirilmiştir.³⁰

Seminerler doğru zamanda yapılmalı

“Kurslar başladıktan sonra değil, başlamadan önce yapılan seminerler hizmet içi kurslar gerekli”, “Bizlere seminerleri göreve başlamadan önce verilirse daha faydalı olur”, “Hizmet içi seminerlerin dersler başlamadan yapılması ve bilgilendirmenin geçiştirme değil net olması”, “4-6 yaşta

³⁰ Samet Yağcı, *Öğreticilere Göre 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları*, 75.

görevli hocaların yaz kurslarında da görev almaması, bu zaman zarfında eğitim seminerlerine ve atölye çalışmalarına tabi tutulması daha faydalı olacaktır.”

Bu görüşleri dile getiren öğretmenlere göre, hizmet içi eğitim seminerleri göreve başlamadan önce verilmeli, yine bunlar uygulanmalı olmalıdır. Bir öğretici ise bu seminerlerin yazın verilebileceğini ifade etmektedir. Bu bağlamda söz konusu seminerlerin hem hizmet öncesinde hem de hizmet içinde belli aralıklarla verilmesinin daha faydalı olacağı savunulabilir.

Seminerler mahallinde yapılmalı

“Hizmet içi eğitimler her bölgede olmalı. Kalkıp Antalya’ya gidilmemeli”, “Bölgesel olarak herkese kendi il veya çevresinde sık sık eğitim seminerleri yapılması gerekiyor”, “Bu eğitimler uzaktan eğitim tarzında olmamalı”, “Seminerlerin herkesin katılacağı zaman ve mekanlarda yapılmasını istiyorum”, “Örneğin bu semineri biz hocalar talep ettik, kendimde ve kurumda olan eksiklikleri gördüğümüz için ben isterdim ki, bu işi Diyanet sıkı tutsun.”

Burada da görüldüğü üzere, bazı öğretmenler görev yaptıkları hizmet mahallinden uzakta veya uzaktan eğitim yoluyla verilen hizmet içi eğitim etkinliklerini eleştirmekte ve söz konusu eğitimlerin kendi görev bölgelerinde yani mahallinde yapılmasını talep etmektedirler. Mahallinde verilecek eğitim öğretmenler için özellikle ulaşım ve katılım için daha kolay olabilir. Ancak her eğitim mahallinde de onlara bu seminerleri verecek nitelikli eğitici bulunamayabilir. Bu da meselenin bir başka boyutudur.

Semineri alanında uzman kişiler vermeli

“Seminerleri gerçekten işini bilen insanlar vermeli”, “Bu seminerlerin bu işin içinde bizzat bulunmuş, tecrübe sahibi öğretmenler tarafından verilmesi gerekir”, “Uzman olanlardan konferans almak isterdim”, “Hizmet içi seminerlerde uzmanlardan yararlanmak”, “Sık sık seminerler, bire bir değerli hocalarımızdan bilgi aktarımı gibi şeyler çok faydalı bu seminerden çok şeyler öğrendik, çoğu yanlışlarımızın farkına vardık.”

Söz konusu öğretmenler ise, hizmet içi eğitim seminerleri veren kişilere odaklanmakta ve bu kişilerin alanında uzman olanlardan seçilmesini talep etmektedirler. Yine başka bir grup öğretici ise daha çok bu etkinliklerin içeriği ve yöntemine dair taleplerde bulunmaktadır. Söz konusu görüşlerden bazıları şöyledir:

Hizmet içi eğitimler ihtiyaç duyulan konularda olmalı

“Daha çok çocuklarla iletişim konusunda kurs ve seminerler verilebilir”, “Hitabet, diksiyon gibi eğitimler verilmeli”, “Öğreticilerimize drama, oyun dersleri verilmeli”, “Göreve başlamadan her hoca din eğitimi, etkinlik, drama, oyun ve pedagojik olarak eğitim almalı”, “Uzman tarafından mahremiyet eğitimi verilmeli”, “Öğreticiler drama ve hikaye anlatımı eğitimi almalı”, “Öğreticilere 4-6 yaş çocukların eğitimine yönelik yüz yüze eğitimler verilmeli.”

Bu görüşleri dile getiren öğretmenler ise ana hatları ile çocuklarla iletişim, drama, oyun, etkinlik, öğretim teknikleri, öğrenci merkezli öğretim yöntemleri, mahremiyet eğitimi gibi konularda seminerlerin verilmesini talep etmektedirler. Dolayısıyla

4-6 yaş öğreticileri için öncelikle sözü edilen konularda hizmet içi eğitim seminerlerinin düzenlenmesi daha faydalı olacaktır.

Öğreticilere staj yaptırılmalı

“Bunun çözümü nedir bilmiyorum ama, sanırım staj ve tecrübeyle olabilecek bir durum”, “Bir de eğitim aldıktan sonra, mutlaka bu işi seven başarılı donanımlı birinin yanında staj yapılmalı”, “Öğreticilerin bu işi bilen kişilerin yanında staj görmesi gerekiyor”, “Bu göreve ilk başlayacaklar mutlaka 4-6 yaş eğitimini uygulamalı olarak almalıdırlar”, “Göreve başlayacaklar mutlaka yerinde gözlem yaparak staj yapmalılar.”

Bu görüşlerden de anlaşılacağı üzere, bazı öğretmenler hizmet öncesinde bu mesleği düşünenlerin 4-6 yaş Kur’an kurslarında staj yapmalarının faydalı olacağı görüşündedirler. Malum olduğu üzere, örgün eğitimde görev yapacak öğretmen adayları pedagojik formasyon eğitimleri çerçevesinde düzenli birtakım staj etkinlikleri gerçekleştirmektedirler. Bu sürecin mevzuat, maliyet, kurumsal iş birliği ve yönetsel birtakım boyutları söz konusudur. Dolayısıyla öğretmenlerin dile getirdikleri bu öneri oldukça önemli olmakla birlikte, henüz bu önerinin öğretmenlerin mezun oldukları eğitim programlarının içinde bir karşılığı bulunmamaktadır.

Öğreticiler meraklı ve araştırmacı olmalı, kendini geliştirmeli

“4-6 yaşa yönelik çalışmalarda bulunmalı, araştırmalı ve öğrenmeye yönelik çalışmalar yapmalıyız”, “Çok araştırıp, çok okumak ve bu tarz seminerlere katılmak gerekiyor”, “Seminerler; araştırmalar; meraklı ve hevesli olmak”, “Seminer ve kendini geliştirme bu da hem araştırma hem de tecrübeyle olabilecek bir şey” “En önemlisi mesleğini ve özellikle çocuklarını sevmek, çocukları iyi gözlemleyip onları tanımak, öğretim hayatlarını planlamaları gerekli.”

Bu görüşleri dile getiren öğretmenler ise, bahse konu olan sorunların öğretmenlerin bizzat kendi gayretleri ile telafi edilebileceğini, bunun için öğretmenlerin kendilerini geliştirmeye istekli ve meraklı olmaları gerektiğini vurgulamaktadırlar. Belli bir tema altında toplanamayacak başka görüşler de dile getirilmiştir. Bu görüşlerde yaşanan sorunların aşılmasında eğitimin doğru planlamasının, kurslardaki yardımcı personel ihtiyacının karşılanmasının, amaç ve eylem birliği olmasının faydalı olacağı dile getirilmiştir.

SONUÇ

Türkiye’nin çeşitli illerinde görev yapan 430 öğreticinin katıldığı bu araştırmadan elde edilen sonuçlar ana hatları ile şöyle özetlenebilir. 4-6 yaş Kur’an kurslarında kadrolu öğretmenler yeterli gelmemekte, müftülükler ücretli ve geçici öğretmenler de çalıştırmak durumunda kalmaktadırlar. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu pedagojik formasyon eğitimi almamıştır. Pedagojik formasyon eğitimi aldığını söyleyen öğretmenlerin önemli bir kısmı ise, almış oldukları eğitimin 4-6 yaş Kur’an Kursu öğreticiliği için yeterli olmadığını söylemiştir. Dolayısıyla fakültelerde verilen pedagojik formasyon eğitimlerinin niteliği ve 4-6 yaş Kur’an kursu öğreticiliği için yeterliliği sorgulanmak ve buna göre tedbirler alınmak durumundadır. Bu çerçevede öncelikle, İlahiyat fakültelerinin programlarına, imkân olduğu ölçüde, genelde

Kur'an kursu öğreticiliği, özelde ise 4-6 yaş öğreticiliği ile ilgili dersler konulmalıdır. Bu yapılamıyorsa, mevcut derslerin içerikleri bu çerçevede güncellenmelidir. Katılımcıların tamamına yakını bu göreve başlamadan önce, okul öncesi eğitim süreçlerine ilişkin sertifika aldıklarını ifade etmiştir. Ne var ki, onların önemli bir kısmı bu sertifikaları kendileri için yeterli olmadığını söylemiştir. Katılımcıların çoğunluğu bu görevle ilgili olarak, hizmet içi eğitim etkinliklerine katıldıklarını ifade etmiştir. Ancak azımsanmayacak bir grup öğretici ise (% 36) bahsi geçen seminerleri almadıklarını belirtmiştir. Bunların genelde sonradan görevlendirilen ücretli öğretmenler olduğu anlaşılmıştır. Katılımcıların yaklaşık % 15'i bahse konu seminerleri yeterli ve faydalı bulurken, önemli bir kısmı ise bu konuda sorunlar ve yetersizlikler olduğunu ifade etmiştir.

“4-6 Yaş Kur'an kursu öğreticiliği konusunda eksikliğinizi olduğunu düşünüyor musunuz?” şeklindeki soruya “evet” cevabı verenler % 39'da kalmıştır. Buna yakın bir oranda “kısmen” cevabı verilirken, “hayır” cevabı verenler ise % 15 çıkmıştır. Bütün bu sonuçlar araştırmaya katılan öğretmenlerin önemi bir kısmının eğitim öğretimi yeterlikleri konusunda sorunlarının olduğunu göstermektedir. Nitekim kendilerine sorulan açık uçlu sorularda da onlar bunu teyit niteliğinde görüşler dile getirmişlerdir. Kendilerine sorulan açık uçlu soruda öğretmenler en fazla yetersizlik yaşadıkları konularla ilgili olarak, ilk sırada öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri (oyun, drama vb.) yazmışlardır. Bunu sırasıyla, genel olarak pedagojik formasyon eksikliği, çocukları motive edememe, sınıf yönetimini sağlayamama, çocuklarla etkili iletişim kuramama gibi konular izlemiştir. Bu konulardan sonra gelenler ise Elif-ba/Kur'an öğretimi yöntemlerinde yetersizlik, tecrübe eksikliği ve çocuk psikolojisini bilememedir. Bu veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan ve bu araştırmaya katılan öğretmenlerin genelinin özellikle okul öncesi öğreticiliğinin gerektirdiği (eğitim-öğretim) yeterlikleri konusunda sorun yaşadıkları anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenler genel itibarıyla, bu sorunların öğretmenlere verilecek nitelikli seminerlerle çözümlenebileceğini savunmaktadırlar. Buradan anlaşıldığına göre, öğretmenler bahsi geçen alandaki yetersizliklerinin farkındadırlar ve bunu telafi etmek için meslek içi eğitim faaliyetlerine daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bağlamda onlar, kadrolu, ücretli tüm öğretmenlere seminerler yapılmasını, söz konusu seminerlerin süresinin artırılmasını, uygulamalı seminerlere ağırlık verilmesini, bunların alanında uzman kişilerin vermesini ve imkân olduğu ölçüde bunların doğru zaman dilimlerinde ve mahallinde yapılmasını talep etmektedirler. Bütün bu önerilerden de anlaşılacağı üzere, öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim etkinlikleri gerek Diyanet İşleri Başkanlığı merkez teşkilatı, gerekse taşra teşkilatları tarafından sürekli olarak değerlendirilmeye tabi tutulmalı, öğretmenlere yapılacak ihtiyaç analizlerinden sonra, daha nitelikli seminerlerin yapılması için gerekli tedbirler alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akyürek, Süleyman. *Din Öğretimi, Model, Strateji, Yöntem ve Teknikler*. İstanbul: Nobel Yayınları, 2010.
- Arlı, Mine – Nazik, Hamil. *Bilimsel Araştırmaya Giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi, 2001.
- Aybey, Salih. “4 - 6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)”. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/2 (Aralık 2019), 207-240.
- Aydın, M. Şevki. *Bir Din Eğitimi Kurumu Olarak Kur'an Kursu*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2008.
- Baki, Adnan - Gökçek, Tuba. “Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 11/42 (Güz 2012), 1-21.
- Gücen, Ali vd.. “4-6 Yaş Kuran Kursu Öğretim Programının Öğretici Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”. *Uluslararası Erken Çocukluk Kongresi, Bildiriler Kitabı*. ed. Mücahit Kıbrıs. 752-764. İstanbul: İBB Kültür AŞ. Yayınları, 2016.
- Çollak, Fatih. “Kur'an-ı Kerim Öğretim Teknikleri”. *Etkili Din Öğretimi*. ed. Şaban Karaköse. 325-328. İstanbul: TİDEF Yayınları, 2009.
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “2018-2019 Eğitim Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları”. Erişim 5 Mayıs 2018. <https://istanbul.diyaret.gov.tr/tuzla/sayfalar/contentdetail.aspx?ContentId=418&MenuCategory=Kurumsal>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “1_2_ogrenim_durumlarına_gore_personel_sayisi”. Erişim 10 Nisan 2018. <http://stratejigelistirme.diyaret.gov.tr/sayfa/57/istatistikler>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “2019 Yılı 4/B Sözleşmeli Personel (KKÖ, İ-H, M,K) Alımı (SÖZPER 2019/I)”. Erişim 4 Nisan 2019. <https://www.diyaret.gov.tr/tr-tr/Kurumsal/Detay/19341/2019-yili-4b-sozlesmeli-personel-kko-i-h-mk-alimi-sozper-2019i>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “Personel Yeterlikleri”. Erişim 10 Ocak 2020. <https://hukukmusavirligi.diyaret.gov.tr/Documents/Diyaret%20%C4%B0%C5%9Fleri%20Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20Personel%20Yeterlikleri.pdf>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “Kur'an Kursları Öğretim Programları”. Erişim 30 Nisan 2019. <https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/sayfa/489>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “Diyanet İşleri Başkanlığı Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği”. Erişim 10 Mayıs 2018. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150415-16.htm>

- Gün, Ayşegül. “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği”. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/7 (Aralık 2016), 33-66.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları, 2002.
- Komasyon. *Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)*. Ankara: DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını, 2018.
- Komasyon. *Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin)*. Ankara: MEB Yayınları, 2013.
- Korkmaz, Mehmet. *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2012.
- Korkmaz, Mehmet. *İhtiyaç Odaklı Yaygın Din Eğitimi: Kur'an Kursları. Kayseri Örneği*. Kayseri: Tezmer Yayınları, 2013.
- Korkmaz, Mehmet. “Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Sorunlar”. *Türkiye’de Din Eğitimi ve Sorunları*. ed. Mustafa Köylü. 319-368. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2018.
- Korkmaz, Mehmet. *Din Öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme*. Kayseri: Kimlik Yayınları, 2018.
- Korkmaz, Mehmet. *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Kayseri: Kimlik Yayınları, 2019.
- Köksal Akyol, Aysel. “Okul Öncesi Eğitimde Drama ve Öğretmenin Rolü”. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi* 1/1 (Mart 2012), 105-116.
- Kurt, İbrahim. *Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)*. Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Tosun, Cemal - Çapcıoğlu, Fatma. “4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi”. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 5/5 (Aralık 2015), 705-720.
- Yağcı, Samet. *Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği)*. İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Yıldırım, Ali – Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2006.
- Yıldırım, Betül. *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.